

LENE MYONG OG MICHAEL NEBELING PETERSEN

Adjunkt ved Institut for Pædagogik og Uddannelse, Aarhus Universitet

Ph.d.-studerende ved Center for Kønsforskning, Københavns Universitet

(U)LEVELIGE SLÆGTSKABER EN ANALYSE AF FILMEN ROSA MORENA

UN/LIVEABLE KINSHIP. READING ROSA MORENA | *The Danish movie Rosa Morena (2010) tells an unusual story about kinship in which a white homosexual Danish man adopts a child born to a poor black Brazilian woman. Using a theoretical framework of biopolitics and affective labour the article highlights how the male homosexual figure is cast as heteronormative and white in order to gain cultural intelligibility as a parent and thus to become the bearer of a liveable kinship. The casting rests on the affective and reproductive labour of the Brazilian birth mother who is portrayed as an unsuited parent through a colonial discourse steeped in sexualized and racialized imagery. A specific distribution of affect, where anger turns into gratefulness fixates and relegates the birth mother to a state of living dead, and thus she becomes the bearer of an unliveable kinship. This economy of life and death constructs transnational adoption as a vital event in a Foucauldian sense. The adoption, simultaneously, folds a white male homosexual population into life and targets a racialized and poor population as always already dead.*

KEYWORDS | *transnational adoption, biopolitics, necropolitics, sexuality, Rosa Morena, race, queer, equality, kinship, homonormativity*

“Rosa Morena’ er en positiv overraskelse. Utraditionel feel good med kant og multolerance over for sentimentalitet.” (Skotte 3)

Således skrev Kim Skotte i sin anmeldelse af den danske spillefilm *Rosa Morena*, som er instrueret af Carlos Augusto de Oliveira (2010). I 2011 vandt *Rosa Morena* Bentprisen ved MIX Copenhagen /LesbianGayBiTrans Film Festival i København. Prisen gives til “en film, der i løbet af året har skabt troværdige homoseksuelle, biseksuelle eller transkønnede karakterer” (Blegvad). I 2012 blev *Rosa Morena* endvidere nomineret til 8 Robertpriser.

Rosa Morena er den første danske film, som eksplicit skildrer en homoseksuel mands længsel efter et slægtskab, der involverer et barn (Petersen “Somewhere, over the rainbow”). Ligesom filmen er den første danske spillefilm, der skildrer transnational adoption som et hovedtema, hvor handlingen foregår i afgiverlandet og den afgivende mor¹ tildeles en hovedrolle. Filmen skriver sig dermed ind i den

1 For ikke at reproducere en dominerende dikotomi mellem biologisk og socialt slægtskab undlader vi at bruge modsætningsparret “biologiske forældre” / “adoptivforældre”. I stedet anvender vi “afgivende forældre” og

aktuelle politiske kontekst i Danmark, hvor homoseksuelle er blevet anerkendt som adoptanter, mens det samme ikke er tilfældet i nogle af de lande, der afgiver børn til adoption.²

Vi vil i denne artikel argumentere for, at filmen kan læses som et eksempel på, hvorledes homoseksuelt slægtskab muliggøres gennem indskrivning i en heteronormativ nationalisme, alt imens andre uretfærdigheder skjules og retfærdiggøres. Hermed etableres en ny slægtskabsøkonomi, som konfigurerer nogle kroppe og relationer som genkendelige og levelige, mens andre kroppe og relationer konfigureres som uigenkendelige og ulevelige. Dermed er vores ambition ikke at skrive en egentlig filmvidenskabelig værkanalyse, men snarere en kritisk kulturanalyse, der anskuer filmen som illustrativ for og performativ i forhold til den sociale orden.

Et bio- og nekropolitisk udgangspunkt

Artiklen tager sit afsæt i biopolitik i traditionen fra Michel Foucault. Dette afsnit situerer vores indskrivning i denne videnskabsteoretiske tradition, mens de mere konkrete metodeteoretiske begreber bliver udfoldet i de analytiske afsnit.

Vi forstår slægtskab som pr. definition biopolitisk, da staten anerkender og regulerer bestemte relationer som slægtskab, f.eks. gennem ægteskabslovgivningen. På samme tid producerer slægtskab disciplinerende og identitetskonstituerende positioner som f.eks. mor, far og barn. At iagttage slægtskab gennem en biopolitisk linse gør det muligt at forstå slægtskab som en grundlæggende komponent i de videns/magtdiskurser, der betinger liv og identitet, snarere end som "rene" og universelle biologiske relationer. I forlængelse heraf tænker vi slægtskab, herunder adoption, som en finansiel, social og affektiv økonomi (Eng), der konstitueres gennem en række praksisser, relationer og kategorier, f.eks. køn, klasse, seksualitet og race. Med vores brug af økonomi som metafor ønsker vi at pege på, hvordan (monetære) økonomiske interesser informerer slægtskab, men også at slægtskab kan forstås som et socialt og affektivt kredsløb, hvor konstruktioner af kærlighed, fremmedgørelse og identitet efterspørges og tilbydes, forhandles og afkræves (Myong Petersen 4).

I *Society Must Be Defended* udfolder Foucault sin genealogi over racisme og racismens funktion i biomagt, som den antydes i sidste kapitel i *Seksualitetens historie*. Han peger på, at moderne racisme må forstås som "en form for biopolitisk styring" (Rasmussen 35), der inddeler befolkningen i hierarkiserede befolkningsgrupper, racer. Denne opdeling legitimerer en dødsfunktion inden for biomagts mandat om at holde i live: Hvis den overordnede race skal være stærkere og sundere, må den underordnede race elimineres eller slås ihjel. At slå ihjel skal forstås i bred forstand: "Det at eksponere andre til døden, at forøge andres risiko for død, eller helt simpelt, forstået som politisk død, fordrivelse, afvisning osv." (Foucault, *Soci-*

² "aftagende forældre" for at betone de magtforhold, som adoptionstransaktionen er indlejret i.

2 I Danmark blev ændringen i loven om registreret partnerskab m.m. vedtaget i foråret 2010 og trådte i kraft 1. juli 2010 (L146).

ety 256). På den måde argumenterer Foucault for, at “massakren er blevet en vital begivenhed” (Foucault, *Seksualitetens historie* 141; Chow 9). Holocaust kan fungere som et brutalt, men nærmest naivt eksempel: Nazismen udpegede en befolkningsgruppe, som måtte slås ihjel netop for at sikre overlevelse og optimering af den “overlegne” race. Achille Mbembe udbygger Foucaults begreb om biopolitik ved at centrere de liv, der henvises til døds-lignende tilstande. Med begrebet nekropolitik og gennem et fokus på Palæstina, Afrika og slaveplantagen viser han, hvordan biomagten skaber “døds-verdener, nye og unikke former for social eksistens, hvor store befolkningsgrupper er underkastet livsbetingelser, der tildeler dem en status som levende døde” (Mbembe 40).

Interessen for vekselvirkningen mellem nekropolitik og biopolitik, mellem et fokus på optimering af liv og en udpegning til død, findes også hos Jasbir Puar. Hun arbejder i en nekro- og biopolitisk ramme, hvor opmærksomheden er rettet mod, hvordan bestemte kroppe og befolkningsgruppers indfoldning i livet betinges af andre kroppe og befolkningsgruppers udfoldning fra livet (og til døden). I samme spor arbejder Judith Butler med sorgbarhed (*Frames of War – When is Life Grievable*) som en cæsur mellem de kroppe og befolkningsgrupper, der fra politisk side kan genkendes som sorgbare, og de kroppe og befolkningsgrupper, der ikke kan genkendes som sorgbare.³

Vi placerer os i denne strømning og trækker to spor ud som vores teoretiske modus, der kan muliggøre en intersektionel analyse. Gennem en affektteoretisk analysestrategi (Ahmed; Eng) vil vi pege på, hvordan visse subjekter og slægtskaber etableres som genkendelige og sorgbare i filmen. Ligeledes vil vi gennem en nekro- og biopolitisk teoretisk ramme pege på, hvordan denne produktion og valorisering af slægtskaber skaber befolkningsgrupper som altid allerede døde⁴ i samme bevægelse, som den folder nye befolkningsgrupper ind i livet.

Rejsen ind i slummen

“Forudsat at queer bliver læst som en form for ‘ikkelev’ – hvor døden indebærer at blive set som ikkereproduktiv – så er queers måske allerede døde og kan ikke dø.”⁵ (Ahmed, *Cultural Politics* 156)

I filmen mødes to umulige slægtskaber. Hvide, danske Thomas, som qua sin homoseksualitet ikke genkendes som far. Og sorte, brasilianske Maria, der qua sin fat-

3 Foruden Puar har andre foucauldianske tænkere arbejdet eksplicit med denne dødsfunktion, f.eks. Lauren Berlant’s “slow death” og Giorgio Agambens “homo sacer”.

4 Vi skelner mellem altid allerede døde, som er Butlers begrebsliggørelse (“always already dying” i “Sexual Inversions” 258) og Mbembes synonyme begreb levende døde. Vi anvender altid allerede døde, når vi beskriver, at for nogle subjekter og befolkningsgrupper fungerer døden som mulighedsbetingelse for sproglig tilblivelse, og levende døde, når vi beskriver et subjekts eller en befolkningsgruppes status som altid allerede død.

5 “Given that queer becomes read as a form of ‘non-life’ – with the death implied by being seen as non-reproductive – then queers are perhaps even already dead and cannot die.”

tigdom og alkoholisme etableres som en uegnet mor. De mødes, da Thomas rejser til São Paulo for at adoptere et barn. Filmen forhandler disse umulige slægtskaber, og dens *feel good*-udfald bliver, at Maria giver barnet Rosa til Thomas. At Thomas etableres som den "rigtige" far til Rosa, markerer et nyt narrativ om den mandlige homoseksuelle figur. Fra at have været positioneret som ikkerekreativ, og dermed altid allerede død, træder han nu ind i livet ved at blive en del af reproduktionen.⁶ I dette afsnit vil vi undersøge, hvordan Thomas etableres som en genkendelig far og slægtskabsduelig til trods for (eller måske på grund af) sin homoseksualitet.

Thomas' rejse fra Danmark (hjemme) til Brasilien (ude) og hjem igen peger på filmens komposition som en klassisk dannelsesroman. Thomas starter som en homoseksuel mand, der drager ud på en mental rejse og udvikling, hvor han lærer at blive et helt menneske for at vende hjem som far. I filmens start er Thomas på diskotek i São Paulo med sin danske ven Jakob, og her afviser Thomas et engangsknald. Allerede her fornemmes filmens heteronormative præmis: At blive et helt menneske er at skabe en familie. Queer relationer og ambitioner/karriere bliver konstrueret som overfladiske i forhold til den hellige reproduktion af selve livet. Filmen konstruerer Thomas som en egnet far, vi kan sympatisere og identificere os med. I filmens første scene kører Thomas ind i São Paulo. Det er en genkendelig turistrejse, hvor storbyen iscenesættes med store motorveje, skyline og barer med dunkende housemusik. Men efter at man som beskuer opdager, at Thomas er i Brasilien for at adoptere et barn, viser São Paulo sig fra en anden side. Thomas bliver frivillig i et fattigdomsprojekt og skal uddele mad i byens slumkvarterer. I bevægelsen ind i disse kvarterer skifter kameravinklen. Den fokuserer ikke længere på Thomas' ansigt og bekymringer, men følger Thomas bagfra: Vi ser, hvad han ser. Han bevæger sig ind på fremmed territorium, og beskueren etableres dermed også som turisten/den fremmede i et nyt land.

Skildringen af slummen bliver til en racial, klasse-mæssig og sproglig geografi, der etablerer et fællesskab mellem Thomas og beskueren. Modsat åbningsscenens brede motorveje og panoramiske kameravinkler skildres slumkvartererne som snævre, labyrintiske gyder, hvor farer venter om hvert hjørne. En klaustrofobisk og skræmmende stemning, idet pusherne styrer gaderne, og ligesom Thomas føler vi os som beskuerer truet. Her tales ikke engelsk, og Thomas må skifte til sit ubehjælpssomme portugisiske. Hermed bliver identifikationen mellem beskuer og Thomas ikke etableret gennem Thomas' queerness, men gennem hans danskhed. Filmen benytter sig af et realistisk og dokumentaristisk billedsprog, hvilket muliggør, at et dansk publikum kan turiste sig ind i det ukendte, fattige land. Beskueren inviteres dermed ind i en velkendt kolonialistisk struktur, hvor den hvide mand udforsker ukendt land (ukendt for den hvide) for samtidig at kolonisere det. Gennem sine venner, Jakob og Tereza, introduceres Thomas til Maria og hendes familie, da hun er interesseret i at bortadoptere sit ufødte barn. Thomas og Maria

6 For mere om den homoseksuelle figur som altid allerede død, se f.eks. Butler "Sexual Inversions"; Heede 18-21; Nunokawa; Petersen "At forandre for at bevare".

indgår en kontrakt om bortadoption, og Thomas bliver herefter forsøger, i både økonomisk og moralsk forstand, for Maria, Rosa og hendes andre børn, samtidig med at han indleder et forhold til hende. Dermed koloniseres Maria gennem en hetero-patriarkalsk fortælling. Det er i øvrigt også bemærkelsesværdigt, hvordan længslen efter at få et barn etablerer en fælles nærmest klassisk heteronormativ identifikationsramme. Filmen dvæler ved Thomas' længselsfulde blikke efter hvert et barn på gaden, og hans skypesamtaler med sin søster om hendes børn og senere også om Rosa, konstruerer længslen efter at blive forælder som et grundlæggende og fællesmenneskeligt vilkår. Filmen interesserer sig ikke for, hvorfor Thomas' begær efter at blive forælder er større end alt andet. Derimod naturaliserer den begær og længsel efter at få børn.

Lisa Duggan har argumenteret for, at visse homoseksuelle politikker og praksisser omkring årtusindskiftet i stadig mindre grad udfordrer heteronormative antagelser og institutioner, men snarere bidrager til dem ved "at omdefinere homoligestilling [...] for at få adgang til institutioner som privatlivets fred, det "frie" marked og patriotisme" (50-51). Denne heteronormative, neoliberale og nationalistiske vending i homopolitikker begrebsliggør hun som homonormativitet, der altså ikke skal forstås som heteronormativitetens modsætning, men derimod dens "partner in crime". Etableringen af Thomas som en figur, hvor vores identifikationsmønster går gennem hvid danskhed, positioneringen af ham som succesfuld og kosmopolitisk arkitekt samt hans afvisning af queer repræsentationer⁷ peger på, at det netop er en homonormativ repræsentation, der gør det muligt at placere Thomas i slægtskabet og ikke som en altid allerede død figur. Adoption bliver den praksis, der folder den homoseksuelle mand ind i livet ved at gøre ham slægtskabsduelig.

(II) legitime adoptioner

I dette afsnit skal vi kigge nærmere på, hvordan transnational adoption kommer til at indgå i Thomas' normalisering og tilblivelse som ansvarlig far, og hvordan denne folden ind i livet forudsætter en bestemt rammesætning af transnational adoption. I *Rosa Morena* konstrueres adoption nemlig som et delvist problematisk fænomen. Spørgsmålet er dog ikke kun, hvad der i filmens logik genkendes som problematisk ved adoption, men også hvilke konstitueringseffekter denne genkendelse producerer både i forhold til homoseksuel identitet og transnational adoptionspraksis.

David Eng anfører, at transnational adoption må ses i sammenhæng med den stigende udlicitering af omsorgs- og reproduktivt arbejde til Det Globale Syd. Han argumenterer for, at i en vestlig senkapitalisme tjener det at have et barn som garant for fuldt og robust medborgerskab og for at blive genkendt som et subjekt, der har realiseret sig selv økonomisk, politisk og socialt. Dette gælder for heteroseksuelle,

7 For analyse og diskussion af queer repræsentationer, som peger på andre livsforløb, slægtskaber og geografier end hetero- og homonormative, se Halberstam *In a Queer Time and Place*.

men i stigende grad også for mange homoseksuelle, som i en tidsalder af queer liberalisme⁸ ikke længere kan siges at stå uden for konventionelle familiestrukturer i en vestlig kontekst. Eng spørger, om det transnationalt adopterede subjekt kan begrebsliggøres som kapital og/eller arbejdskraft. Med sit spørgsmål lægger han an til en forståelse af transnational adoption som en form for slægtskabsøkonomi, hvor det adopterede subjekt kan begrebsliggøres som en affektiv arbejdskraft, frem for en lønnet arbejdskraft i mere klassisk marxistisk forstand. Hendes eftertragtede værdi består i, at hun kan konsumeres af (potentielle) forældre i det globale nord, og at konsumeringen tilvejebringer tilhørsforhold og genkendelse ud fra et heteronormativt familieideal (109). Vi vender tilbage til spørgsmålet om, hvilke former for arbejdskraft der præcist konsumeres i/med filmen, og hvordan produktion og distribution af specifikke affekter får betydning for det transnationale slægtskabs indretning og magtforhold. Men først kigger vi nærmere på repræsentationen af transnational adoption, og hvordan adoption bliver til en del af Thomas' normaliseringsprojekt.

Thomas er ikke en figur, som er investeret i et slægtskab, hvor han reproducerer sig selv biologisk.⁹ Thomas vil nemlig hellere adoptere. Dette fremstilles dog langtfra som en enkel proces, men tværtimod som en række af komplicerede og (de)stabiliserende subjektive valg, hvor Thomas både risikerer sit liv, førlighed og økonomiske sikkerhed. Der er dermed ikke tale om, at *Rosa Morena* fremstiller adoption som et let og "ready-made" slægtskab. Adoption fremskrives som en besværlig affære. Besværlighedernes forankring i en eksotiseret brasiliansk kontekst af fattigdom og ulighed muliggør dog en udviklingsfortælling, der dels accentuerer Thomas som et kritisk reflekterende menneske, dels fremskriver visse former for adoption som retfærdig konsumering.

I *Rosa Morena* optegnes et kontinuum mellem lovlige og ulovlige adoptioner. Inden Thomas møder Maria, aflægger han et besøg på et advokatkontor i São Paulo. Her får Thomas at vide, at den letteste måde at adoptere på er at finde en kvinde, som til gengæld for penge er villig til at opføre ham som far på sit barns fødselstest. I så fald vil han kunne vende tilbage til Danmark med barnet. Han kan dog også bevæge sig ind på det lyssky marked, hvor børn diskret afhentes på børnehjem. For \$100.000 vil han endda kunne vælge race, køn og alder på barnet. Det er, som advokaten bemærker, et spørgsmål om udbud og efterspørgsel, og i denne økonomi bliver hvide børn anset som mere eftertragtede end brune børn. Med advokatens lakoniske opremsning af disse muligheder etableres en relation mellem adoption og køb af børn. De to sættes ikke lig hinanden, men der optegnes en gli-

8 Med *queer liberalisme* begrebsliggør Eng en sammentrækning af politiske og økonomiske omstændigheder i USA, der udgør fundamentet for en delvis inklusion af homoseksuelle gennem rettighedskamp og forbrug.

9 I en scene spørger Jakob, om ikke Thomas har overvejet at få barn med "en lebbe", hvortil Thomas afvisende svarer, at det vil være for besværligt. Hermed afvises et slægtskab, hvor Thomas reproducerer sig selv biologisk. Men samtidigt peger afvisningen på filmens diskursive investering i maskulinitet (det er den eneste scene, hvor kvindelig homoseksualitet nævnes), ligesom den afviser andre former for slægtskab, som f.eks. mor-mor-far-barn-modellen, som ikkeønskværdig.

dende overgang. Konfronteret med de forskellige scenarier forlader Thomas kontoret overbevist om, at det vil han ikke benytte sig af. Scenen installerer dog ikke først og fremmest Thomas i en etisk position, man som publikum trygt kan identificere sig med. For som filmen skrider frem, viser det sig, at han rent faktisk forsøger at købe et barn. Derimod tjener scenen i højere grad til at producere empati for og refleksive kompetencer i Thomas, hvis villighed til netop kritisk refleksion gestalter ham som et ansvarligt menneske med et etisk potentiale, der testes og modnes gennem filmen.

Scenen tjener dog også et andet formål, idet den installerer en differentiering mellem de former for adoption og køb af børn, som advokaten opremser. Modellen med at finde en kvinde, som til gengæld for compensation "frivilligt" vil afgive sit barn, fremstilles som bedre end modellen med de lyssky bureauer. Der installeres med andre ord en grænse mellem værre og bedre former for adoption. Og den grænse er kompleks: Adoption fremstilles i begge tilfælde som økonomisk transaktion og konsumtion, men hvor den ene transaktion fremstår som et kynisk tagselvbord i forhold til at vælge og vrage mellem køn, alder og race, så fremstår den anden model, hvor den afgivende mor "frivilligt" bortadopterer sit barn, og hvor hun kompenseres uden mellemmand, knap så kynisk og konsumptionsorienteret.

I denne bevægelse, hvor spørgsmålet om racialiseret forbrug reserveres til de lyssky adoptioner, stemples disse som ikke bare ulovlige og etisk anstødelige, men også som decideret racistiske. Det er en bevægelse, som samtidig aflaster andre former for adoption fra mistanker om racisme og samvittighedsløs kapitalisme. Differentieringen skaber en logik, hvor Thomas og filmens beskuer både kan forholde sig kritisk reflekterende til transnational adoption som et fænomen, der er forankret i ulighed (og hvor det at reflektere kritisk og empatisk konstruerer en form for etisk substans i den, som reflekterer), og samtidig identificere sig med valg, der profiterer på opretholdelse af selvsamme ulighedsstrukturer.

Differentieringen mellem forskellige former for adoption udbygges i resten af filmen. I forbindelse med sit frivillige arbejde, der består i at bringe fødevarer ud til familier i São Paolos slumkvarterer, møder Thomas en sort kvinde, som ikke har økonomisk mulighed for at beholde sit barn. Efter et par møder foreslår Thomas, at han kan købe/adoptere barnet af kvinden. Transaktionen bliver dog aldrig gennemført. Thomas bliver nemlig slået halvt ihjel af kvindens mand og hans bekendte, som er rasende over, at Thomas forsøger at købe sig til et barn. Denne form for ulovlig adoption, hvor barnet meget tydeligt vareliggøres, og hvor Thomas som den privilegerede hvide mand tror sig i stand til at anskaffe sig et barn på linje med andre forbrugsgoder, bliver helt bogstaveligt banket på plads og på symbolsk vis efterladt afklædt på en losseplads. Filmens gestalter dermed Thomas som et fejlbarligt og sammensat menneske, der i sin stærke længsel efter et barn afprøver sit etiske potentiale, og da det fejler, bliver han helt korporligt afstraffet.

I *Rosa Morena* gestaltes transnational adoption ikke som et per definition etisk valg. Men nogle former for adoption fremstilles som mere etiske end andre. Filmens

muliggør et kritisk perspektiv på adoption, f.eks. gennem udpegningen af de porøse grænser mellem adoption og menneskehandel. Differentieringen af adoption muliggør, at Thomas kan købe/adoptere Marias barn – og stadig fremstå som et etisk ansvarligt menneske. På den måde kan man sige, at i *Rosa Morena* finder konsumerung af transnationalt adoptivslægtskab ikke sted på trods af, men på baggrund af et kritisk perspektiv. Thomas' position som far forudsætter altså en legitimering af visse transnationale adoptionspraksisser, men den artikuleres også gennem en række sociale kategorier, der iværksættes gennem seksualitet.

“Who’s queer now?”¹⁰

“Queerhed som automatisk og indbygget overskridelse medfører specifikke former for disciplinering og kontrol, som opbygger fejrede queer liberale subjekter foldet ind i livet (queerhed som subjekt) over for seksuelt patologiske og afvigende befolkningsgrupper udpeget til døden (queerhed som befolkningsgruppe). [...Q]ueer opererer som et alibi for medskyldighed i alle andre former for identitetsnormer, såsom nation, race, klasse og køn, og som uforvarende hverves til en opstigning mod hvidhed”¹¹ (Puar 24).

Visse dele af queerteorien (se f.eks. Halberstam “Shame and White Gay Masculinity”; Muñoz 95) og den dominerende betydningstildeling af queer som identitetskategori (se f.eks. Petersen “Med et regnbueflag i hånden”; Puar 32) forstår umiddelbart det queer subjekt som en hvid homoseksuel europæer eller nordamerikaner, hvis overskridende kamp imod heteronormative institutioner og forståelser automatisk anses som en retfærdig og progressiv kamp. Men i ovenstående citat forskyder Puar et queerteoretisk blik fra subjekt til befolkningsgruppe (population) og åbner dermed for nye overvejelser.

Forskydningen genindskriver queer som en analysemetode, frem for en identitetskategori, som undersøger, hvilke befolkningsgrupper der via heteronormative strategier gøres til perverse og patologiske Andre.¹² Puar peger på, at det homoseksuelle subjekt i disse år foldes ind i livet, men at denne bevægelse samtidigt udpeger andre Andre som queer. Dermed anser hun ikke per definition homoseksuelle befolkningsgrupper som queer, men peger på, at andre (racialiserede) befolkningsgrupper queeres og dermed sendes ud af livets domæner. Vi har ovenfor peget på, at *Rosa Morena* indskriver Thomas, som det homoseksuelle subjekt, i et dansk fællesskab, og at han konstrueres som en enet far gennem en

10 Vi parafraserer her Eng, Halberstam & Muñoz, der stiller spørgsmålet “what’s queer about queer studies now?” og som dermed peger på, at queerstudier bør gentænkes efter den samtidige mainstreaming og inklusion af den homoseksuelle figur.

11 “Queerness as automatically and inherently transgressive enacts specific forms of disciplining and control, erecting celebratory queer liberal subjects folded into life (queerness as subject) against sexually pathological and deviant populations targeted for death (queerness as population). [... Q]ueer operates as an alibi for complicity with all sorts of other identity norms, such as nation, race, class, and gender, unwittingly lured onto the ascent toward whiteness.”

12 For queer som kritisk analysemetode, se f.eks. Warner; Butler “Critically Queer”; Eng, Halberstam & Muñoz.

af-queering. Dette understøttes med valget af Anders W. Berthelsen i rollen som Thomas, der kropsliggør en lidt tung, plump og hvid heteromaskulinitet. Lad os følge spørgsmålet om af-queering ved at se nærmere på, hvordan Thomas' seksualitet repræsenteres.

Da Thomas er på diskotek med Jakob, forsøger en køn brasiliansk fyr at forføre Thomas. Til trods for at Thomas tydeligvis er tiltrukket af den yngre fyr, takker han nej til det seksuelle tilbud. I den efterfølgende scene går Thomas og Jakob hjem fra byen, og mens Jakob spørger, hvorfor Thomas ikke vil have sex med "den søde lille dreng", ser Thomas en gruppe gadebørn. Synet af børnene får Thomas til at fortælle, at han gerne vil adoptere et barn, da han er træt af sit overfladiske liv som arkitekt. I de to scener modstilles et overfladisk liv kendetegnet af sex, karriere og frihed med et helt liv kendetegnet af forældreskab. Thomas' afvisning af den yngre fyr skal altså ikke forstås som en afvisning af homoseksualiteten per se, men snarere som en afvisning af et overfladisk homoseksuelt fællesskab.

Næste scene, hvor Thomas' seksualitet repræsenteres, er, da Maria forfører Thomas. Thomas er flyttet hjem til Maria og forsørger hende og hendes tre børn. I scenerne, som leder op til forførelsen, forhandler de muligheden for at kunne danne en familie, men disse muligheder afvises. Foran et spejl forfører Maria Thomas med ordene: "Bare luk dine øjne. Jeg vil ikke engang vide, hvad du tænker på." Det seksuelle forhold til Maria skaber en rituel opbygning af Thomas som heteroseksuel. Dette symboliseres via spejlingen, som indrammer et klassisk heteroseksuelt billede. Thomas forbliver som subjekt homoseksuel, men skrives ind i et heteroseksuelt fællesskab/befolkningsgruppe gennem sit begær efter en heteronormativ familiekonstellation, som udgøres af mor, far og børn.

Det bliver ikke Thomas' homoseksualitet, som bryder denne konstellation. Derimod er det Maria, som ødelægger den heteronormative orden. I gentagne scener etableres Maria som "en dårlig mor": Hun drikker under sin graviditet, hun bruger en voldelig og autoritær opdragelsesform, hun er ikke bekymret, når der skydes på gaden, og hun rejser sig ikke op, når Rosa græder. Thomas derimod stopper Marias drikkeri, han forsørger familien, han tilbereder aftensmad, han lader børnene larme, og han bliver bekymret, når der skydes i gaden. Thomas' hvide maskulinitet modstilles ikke bare Marias sorte femininitet men også den sorte maskulinitet, som Denilson repræsenterer. Denilson er gift med Marias søster, og det er ham, som styrer den økonomiske transaktion omkring adoptionen.

I en af filmens afsluttende nøglescener er Denilson, Maria og Thomas på det lokale værtshus. Denilson har forinden opdaget Maria og Thomas' forhold. Ud på aftenen står Thomas og Denilson ved siden af hinanden, mens de tisser, og Denilson cruiser Thomas og kigger på hans pik og røv. Også i denne tredje repræsentation af Thomas' seksualitet bliver det den sorte Anden, der forfører. En specifik begærsøkonomi tegner sig, hvor sort seksualitet skildres som mere aggressiv end hvid seksualitet. Hvidt homoseksuelt begær fremstår tæmmet og kontrolleret, men kan kun fremstilles sådan på bekostning af den sorte maskuline/feminine Anden, der

fremstår utæmnet, aggressiv og amoralsk.¹³ Denne begærsøkonomi kommer til at retfærdiggøre den transnationale adoption gennem en seksualiseret queering (pervertering) af en racialiseret befolkningsgruppe.

Efterfølgende har Maria og Thomas sex i dunkel belysning. Begærsøkonomien gentages i den seksuelle position: Maria er placeret oven på Thomas, der ligger på ryggen. Denilson åbner døren og går hen til sengen, hvor han kysser Maria, der sidder oven på Thomas. Thomas ser måbende til, men giver så efter og deltager i kysset. Scenen afbrydes af Rosas gråd. Thomas forlader herefter sengen og går ind til Rosa, mens Maria og Denilson giver sig hen til hinanden. Da Thomas har trøstet Rosa, kigger han ind på dem fra døren, og beskueren ser dermed via Thomas' blik på de sorte kroppe. Scenen efterfølges af et opgør mellem Maria og Thomas, hvor Thomas kræver at få Rosa. Den følgende morgen kidnapper han Rosa og forlader Maria.

Det interessante ved denne begærsøkonomi er, hvordan et "godt" slægtskab etableres på bekostning af en seksualiseret andetgørelse af såvel racialiseret femininitet som maskulinitet. Thomas' afstemte seksualitet, hvor begæret kan tæmmes til fordel for barnets behov, står i skærende kontrast til Marias begær, som medfører, at hun ikke nærer omsorg for sit barn, og Denilsons amoralske bigami.¹⁴ Foruden at denne fremstilling trækker på et racistisk narrativ om sorte kroppe som mere seksualiserede og dyriske end hvide kroppe, så peger den også på, at det hvide homoseksuelle ligestillingsprojekt om at blive anerkendt og genkendt som slægtskabsduelig, forudsætter en seksualisering af den raciale Anden. Prisen for hvid homoseksuel ligestilling betales dermed af en anden befolkningsgruppe, der etableres som slægtskabsduelige gennem selvsamme strategier af seksualiseret andetgørelse, som tidligere har dømt (hvide) homoseksuelle befolkningsgrupper ude af slægtskabets domæner. Hermed bliver både race og begær afgørende for filmens slægtskabsøkonomi og skaber en cæsur mellem levelige og ulevelige former for slægtskab.

Affektiv arbejdskraft

Lad os forfølge, hvordan distinktionen mellem u/levelige slægtskaber ikke kun installeres via seksuel andetgørelse af den racialiserede krop, men også hvordan den medieres gennem affekt. Vi vender her tilbage til Engs pointer om adoption og affektivt arbejde, men hvor han fortrinsvis begrebsliggør det adopterede subjekt som en affektiv arbejdskraft, vil vi i højere grad fokusere på det affektive arbejde, som Maria afkræves.

13 Det er bemærkelsesværdigt, hvordan race og køn intersektionaliserer: I scenerne hvor sort femininitet møder sort maskulinitet bliver en kønnet forskel synlig, f.eks. da Thomas opdager, at Denilson truer Maria, og han derfor blander sig for at beskytte Maria efter devisen, hvid mand redder sort kvinde fra sort mand, se Spivak 297. Her konstrueres Maria som passiv, sårbar og med behov for beskyttelse. Men sort femininitet konfigureres anderledes i mødet med hvid maskulinitet. I dette møde bliver sort femininitet synlig som aktiv og aggressiv.

14 Igen er det bemærkelsesværdigt, hvordan race sætter grænser for andre kategorier: Hvor Thomas' bevægelse fra homoseksuel til heteroseksuel gør Thomas mere reflektiv, gør Denilsons bevægelse fra heteroseksuel til homoseksuel ham utroværdig og mistænkelig.

Spørgsmålet om indretning og effekt af Marias affektive arbejde kan oplagt læses i dialog med Sara Ahmeds pointer om affektiv økonomi og om, at affekter gør noget; såsom at klistre subjekter sammen (eller det modsatte) – både i forhold til hinanden og i forhold til fællesskaber (Ahmed, “Affective Economies”, *The Cultural Politics of Emotion*). I Ahmeds optik bliver affekt dermed forstået som en producerende kraft og ikke som en egenskab eller kvalitet, subjektet har eller er i besiddelse af. Affekt fungerer, skriver Ahmed, som en form for kapital, der genereres, når affekt cirkuleres: “Affekt er ikke endegyldigt indbygget i et tegn eller en ting, men produceres kun som en effekt af dens cirkulation” (“Affective Economies” 120). I forhold til slægtskab bliver det oplagt at tænke affekt – ikke som “positiv” eller “negativ” konsekvens af slægtskab – men som konstituerende for, hvilke slægtskabsrelationer der overhovedet kan tænkes og leves. Hermed får vi mulighed for at anskue affekt som noget, der u/muliggør slægtskaber, f.eks. ved at klistre nogle kroppe sammen i slægtskabsrelationer, og at der med cirkulation og fordeling af affekt produceres kapital, f.eks. i form af genkendelighed som forælder. Kombineret med Engs begreb om arbejdskraft forpligter vi os på, at cirkulation og fordeling af affekt aldrig er vilkårlig, men derimod må anskues som indlejret i forskellige strukturer, der har en tendens til at fiksere bestemte (racialiserede) kroppe som arbejdskraft.

Da Thomas bliver i tvivl om, hvorvidt Maria vil snyde ham, kidnapper han Rosa, og efter at have betalt en advokat for at udfærdige de nødvendige dokumenter lykkes det ham at komme igennem lufthavnskontrollen. Men Thomas ombestemmer sig. Mens de øvrige passagerer forlader gaten og går om bord på flyet til Danmark, kører Thomas tilbage til Marias hus for at aflevere Rosa. Thomas mødes med vrede, da han kommer tilbage: Maria smider ham ud af sit hus, og på gaden anråbes han af de lokale som kriminel. Interpellationen som kriminel indeholder en potentiel kritik af Thomas’ kapitalisering fra en økonomisk ulighedsstruktur, men betegnelsen klistrer sig ikke for alvor fast til Thomas, der kan transportere sig selv ud af slummen og væk fra vreden. Interpellationen som kriminel peger måske allermost på dét, Thomas kunne være blevet til – men som han netop ikke bliver til, fordi kidnapningen aldrig gennemføres. Tværtimod bevirker manglen på fuldbyrdelse, at kidnapningen kan tjene andre formål, eksempelvis at opbygge Thomas som en “god” far: Kidnapningen giver nemlig anledning til fortrydelse og anger. Det etiske potentiale, som gennem hele filmen testes i Thomas, bliver med afbrydelse og tilbagelevering stabiliseret. Her går den etiske grænse for Thomas. Han beviser sig selv som et hæderligt menneske, en ordentlig far.

Inden Thomas rejser tilbage til Danmark, bliver han opsøgt af Maria. På en mørk terrasse i silende regnvejr fortæller hun, at det ikke er Denilson, som er Rosas far. Derimod kan det være fem andre mænd. Med Marias tilkendegivelse af, at Rosas far ikke blot er ukendt, men at det kan være fem forskellige mænd, installeres og bestyrkes Thomas samtidig som den rigtige (velkendte og identificerbare) far i slægtskabet til Rosa. “Tag hende,” som Maria siger. Selv spørger hun aldrig Thomas direkte, om han vil adoptere Rosa. I stedet stiller hun forskellige spørgsmål, som

optegner en fremtidsvision for Rosa. En vision som er karakteriseret af velstand, uddannelse og forbrug: “Vil Rosa komme på privatskole i Danmark, vil hun få god mad og smukke kjoler? Får hun en iPod?” spørger Maria. Med afgivelsen af Rosa til en bedre fremtid bliver Maria til en god og uselvsk mor. Marias selvopofrelse og erkendelse af, at lykken og det gode liv (for Rosa, men ikke for hende selv) eksisterer et andet sted, formilder og medierer de negative sider af hendes moderskab, som filmen ellers skildrer.

I *Rosa Morena* får Maria altså sit barn tilbage, så hun “frivilligt” kan afgive det til adoption og til en bedre fremtid med Thomas. I den forstand yder hun både et re-produktivt og et affektivt arbejde. Den “frivillige” afgivelse af Rosa afmonterer potentielle kritikker af Thomas (som kriminel) og transnational adoption (som udnyttelse), og den hviler på og viderefører distinktionen mellem u/levelige slægtskaber. Denne distinktion fikses gennem en helt bestemt distribuering af affekt: Den rasende Maria, der smider Thomas ud af sit hus, fordi han har stjålet Rosa, bliver på terrassen til en formildet og afklaret Maria, der afgiver sit barn uden krav og bebrejdelser. Raseri og vrede – rettet mod Thomas og/eller modden økonomiske ulighed – viger i Maria, som i stedet græder, da hun afgiver Rosa. Hvis vi antager, at gråden (et billede som forstærkes med den silende regn) peger på et eller flere tab, bliver spørgsmålet i så fald hvilke(t) tab? Hvis vi husker rækken af spørgsmål om uddannelse og iPods, kan gråden måske især læses som Marias tab over ikke at kunne tilbyde Rosa en fremtid. Samtidig tilbyder gråden sig som en affektiv identifikationskanal for beskueren, der får mulighed for at leve sig ind i smerten ved udsigten til et liv i fattigdom. Identifikationen med dette tab (af fremtid) baner vej for den “frivillige” afgivelse. Marias tab kan med andre ord kun genkendes som et tab, fordi det samtidig producerer slægtskabet til Rosa som uleveligt. Genkendelsen støtter sig dermed på en forestilling om, at fattigdom er lig med ingen fremtid, og inden for en sådan optik bliver bortadoption til det eneste ansvarlige valg (for den fattige forælder).

Det er et usædvanligt træk ved *Rosa Morena*, at den tildeler en afgivende forælder en hovedrolle. Det er dog Marias affektive arbejde, som kommer til at tjene som præmis for repræsentationen. Fra hendes gråd destilleres to fremtidsscenarier for Rosa: Et dansk og et brasiliansk. Den danske fremtid, som afhænger af et slægtskab med Thomas, fremstilles i filmen som altid allerede bedre end den fremtid, der ifølge filmen ikke tegner sig i Brasilien. Leveligheden ved den danske fremtid og det danske slægtskab hviler dermed på afskæring af en brasiliansk fremtid og et brasiliansk slægtskab. Da Thomas tilbyder, at han hvert år vil tage Rosa med tilbage til Brasilien, svarer Maria, at det eneste, han skal love, er at elske Rosa. Marias afgivelse af Rosa (til en dansk fremtid) og Rosas adoption (til et dansk slægtskab) folder sig dermed sammen med konventionelle fortællinger om transnational adoption som et uafvendeligt og nødvendigt fænomen (Myong Petersen).¹⁵

15 Filmens fremstilling af adoption kan siges at gennemspille den ideologi, som anonym og “lukket” adoptionspraksis bygger på: Nemlig at ét slægtskab (på afgiver-side) må afskæres og lukkes ned, for at et andet slægtskab (på aftager-side) kan gro og trives. Med Thomas’ forslag om at lade Rosa besøge Maria lægges der an til fortsat

På samme tid fastholdes Maria i en bestemt følelsesstruktur af selvopofrelse og taknemmelighed. I konteksten af denne affektive og kapitalistiske økonomi bliver det ikke bare indlysende, at forældre som Maria må afgive deres børn, men også at de må gøre det uden politiske krav og uden fortrydelse og uden vrede. At det netop bliver vreden, som trækker sig tilbage – fra Maria og filmens slutning – er interessant. Da Maria har sagt farvel til Thomas og Rosa, går hun med tunge skridt i regnen ind i den klaustrofobiske slum. Vredens tilbagetrækning kan læses som en tæmning af dens produktive og subversive potentialer i forhold til forandring og modstand.¹⁶ Denne specifikke instans af vrede, der siver væk, bidrager til at fiksere Maria i en position som levende død. En tilstand som muliggør, at Thomas kan rejse væk med Rosa – hen mod livet.

Transnational adoption som vital begivenhed

I *Rosa Morena* bliver hvid homoseksualitet foldet ind i livet ved at indskrive Thomas i et heteronormativt slægtskab. Denne folden ind hviler på seksualiseret andetgørelse af en racialiseret underklasse i slummen, som henvises til en tilstand som levende døde. Når Skotte kan læse *Rosa Morena* som *feel good*, er det, fordi global uretfærdighed og Marias knuste drømme om slægtskab ikke genkendes som sorgbare. Hun betaler de affektive omkostninger for filmens skildring af transnational adoption som en vital begivenhed, der i samme bevægelse, som den producerer Maria som levende død, producerer et leveligt slægtskab for den hvide homoseksuelle mand.

Filmens fordeling af liv/død, affekt, arbejdskraft og slægtskab følger i den forstand klassiske koloniale og racistiske udbytningsstrukturer. Det nye er, at den hvide homoseksuelle mand træder ind som levedygtig aktør i denne livsøkonomi.

LITTERATURLISTE

- Agamben, Giorgio. *Homo Sacer – Sovereign Power and Bare Life*. Stanford: Stanford University Press, 1995.
- Ahmed, Sara. "Affective Economies". *Social Text* 2 (22), (2004): 117-139.
- Ahmed, Sara. *The Cultural Politics of Emotion*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2004.
- Berlant, Lauren. "Slow Death (Sovereignty, Obesity, Lateral Agency)". *Critical Inquiry* 4 (33) (2007): 754-780.
- Blegvad, Ole. "Film med Anders W. Berthelsen vinder homo-pris". dr.dk, 25. oktober 2011.

kontakt, der med lidt god vilje lader sig genkende som en "åben" adoptionspraksis. Filmen viser dog samtidig, at "åben" adoption hverken garanterer, at den afgivende forælder tildeles rettigheder, eller at flere slægtskaber sikres samtidige eksistensmuligheder. I *Rosa Morena* afskæres slægtskabet mellem Maria og Rosa, både juridisk og symbolsk, som gennem en anonym adoption; man kan endda sige, at afskærelsen cementeres gennem den "frivillige" afgivelse, se også Myong Petersen.

16 Se f.eks. Audre Lorde for vredens forandrende potentiale i forhold til racisme.

- Butler, Judith. "Sexual Inversions". *Discourses of Sexuality – from Aristotle to AIDS*. Red. D. C. Stanton. Ann Arbor: The University of Michigan Press, 1992.
- Butler, Judith. "Critically Queer". *Bodies That Matter – on the discursive limits of "sex"*. New York, London: Routledge, 1993.
- Butler, Judith. *Frames of War – When is Life Grievable*. London, New York: Verso, 2009.
- Chow, Rey. *The Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism*. New York: Columbia University Press, 2002.
- Duggan, Lisa. *The Twilight of Equality – Neoliberalism, cultural politics and the attack on democracy*. Boston: Beacon Press, 2003.
- Eng, David L. *The Feeling of Kinship – Queer Liberalism and the racialization of intimacy*. Durham, London: Duke University Press, 2010.
- Eng, David L., Judith Halberstam og Jose Esteban Muñoz. "Introduction: What's queer about queer studies now". *Social Text* 3-4, 84-85 (23), (2005): 1-17.
- Foucault, Michel. *Viljen til viden. Seksualitetens historie 1*. Frederiksberg: Det Lille Forlag, 1994.
- Foucault, Michel. *Society Must Be Defended*. New York: Picador, 2003.
- Halberstam, Judith. *In a Queer Time & Space – Transgender Bodies, Subcultural Lives*. New York & London: New York University Press, 2005.
- Halberstam, Judith. "Shame and White Gay Masculinity". *Social Text* 3-4, 84-85 (23), 2005: 219-233.
- Heede, Dag. *Herman Bang. Mærkværdige Læsninger*. Odense: Syddansk Universitetsforlag, 2003.
- LL46. "Lov om ændring af lov om registreret partnerskab, lov om en børnefamilieydelse og lov om børnetilskud og forskudsvis udbetaling af børnebidrag." Folketingssamling 2009-10.
- Lorde, Audre. *Sister Outsider. Essays and Speeches*. Berkeley: The Crossing Press, 1984.
- Mbembe, Achille. "Necropolitics". *Public Culture* 1 (15), (2003): 11-40.
- Muñoz, Jose Esteban. *Cruising Utopia. The Then and There of Queer Futurity*. New York, London: New York University Press, 2009.
- Myong Petersen, Lene. *Adopteret – fortællinger om transnational og racialiseret tilblivelse*. København: Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitet, 2009.
- Nunokawa, Jeff. "'All the Sad Young Men': AIDS and the Work of Mourning". *Inside / Out – Lesbian Theories, Gay Theories*. Red. D. Fuss. New York, London: Routledge, 1991.
- Petersen, Michael Nebeling. "'Med et regnbueflag i hånden.' Fortællinger om homoseksuelle inklusioner og homonationalisme". *Lambda Nordica* 1 (16), (2011): 41-68.
- Petersen, Michael Nebeling. "Somewhere, over the rainbow". Under udgivelse 2012.
- Petersen, Michael Nebeling. "At forandre for at bevare – den biopolitiske rekonfiguration af den homoseksuelle". Under udgivelse 2012.
- Puar, Jasbir K. *Terrorist assemblages – homonationalism in queer times*. Durham, London: Duke University Press, 2007.
- Rasmussen, Kim Su. "Foucault's Genealogy of Racism". *Theory, Culture & Society* 5 (28), (2011): 34-51.
- Rosa Morena* [Film]. Oliveira, Carlos Augusto de. (Instruktør). Fine and Mellow and Master Shot Media. Danmark, 2010.
- Skotte, Kim. "Menneskehandel med et godt hjerte". *Politiken*, tillægget *Film*, den 12. maj 2011: 3.
- Spivak, Gayatri Chakravorty. "Can the Subaltern Speak?". *Marxism and the Interpretation of Culture*. Red. C. Nelson og L. Grossberg. Urbana: University of Illinois Press, 1988.
- Warner, Michael. "Introduction". *Fear of a queer planet – queer politics and social theory*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1993.